

Επιστήμονες του Ισλάμ

Το κείμενο που ακολουθεί είναι επιλεγμένο από παλαιό περιοδικό με τίτλο "ΑΙΩΝ ΤΟΥ ΑΤΟΜΟΥ" τεύχος Ιουνίου 1950. Διευθυντής: Καθηγ. Μιχ. Α. Αναστασιάδης

Έξι περίπου αιώνες μετά την εμφάνιση του Χριστιανισμού, ένας νέος προφήτης ανέκυψε στην Αραβική έρημο. Την έλευσή του δεν την έχουν προίδη οι προφήτες ούτε ήλθε να ευαγγελισθεί την ειρήνη και την αγάπη. Δεν ήταν ούτε ο Μεσσίας, ούτε ο Παράκλητος. Ήταν ο Μωάμεθ προφήτης των Αράβων, υπερασπιστής του Αλλάχ επί της Γης. Μεσσίας πολεμιστής και θεμελιωτής μιας θρησκείας, που γνώριζε την ανθρώπινη φύση και που δεν αγνοούσε τις αισθήσεις.

Η επικράτηση του Μωάμεθ αποτελεί τεράστιο ιστορικό σταθμό για την Επιστήμη.

Κάτω από την πνοή της θρησκείας του Ισλάμ, οι Άραβες και οι Ανατολικοί λαοί ξεκίνησαν με μια μοναδική αλκή, να κατακτήσουν τα υπολείμματα γερασμένων πολιτισμών που είχαν πεθάνει από τελειότητα. Νεαρός λαός και νεαρή θρησκεία γύρεψαν διέξοδο προς τον Ελληνοαλεξανδρινό κόσμο, που έσβυνε, και προς τον Ινδοβαβυλωνιακό κόσμο που είχε καλυφθεί από την πανάρχαια θεοκρατία του. Η εποχή των Αράβων στάθηκε μοναδική στην ανθρώπινη Ιστορία. Ο λαός αυτός, που ξεκίνησε σχεδόν από το τίποτα, κατέκλυσε, σπλισμένος με θρησκευτικό φανατισμό, τις εκτάσεις της Αιγύπτου, των Ινδιών και της Μικράς Ασίας, προχώρησε στην Ευρώπη και δεν ανέκοψε την πορεία του παρά στην κοιλάδα του Πουατιέ κατά την μεγάλη μάχη με τον Κάρολο Μάρτελο. Εκατό ακριβώς χρόνια έπειτα από το θάνατο του ιδρυτού του Ισλάμ, οι Άραβες έφθαναν στο απόγειο των κατακτήσεών τους. Η ραγδαία τους ανάπτυξη δεν έχει για να παραβληθεί παρά μόνο το παράδειγμα του Μ. Αλέξανδρου.

Αλλά οι μακεδονικές λεγεώνες αποτελούσαν το φορέα μιας τελειοποιημένης φιλοσοφίας προς τους βαρβάρους. Οι Άραβες αντιθέτως δεν πρόσφεραν τίποτε από την ανύπαρκτη δική τους φιλοσοφία. Η νέα τους θρησκεία δεν επεβλήθη παρά μόνο με το σπαθί και τη βία, κατά την αλάνθαστη συνταγή του ιδρυτή της. Οι χριστιανικοί λαοί, που πύκνωσαν τις τάξεις των πιστών του Ισλάμ, προσχώρησαν στη νέα θρησκεία κυρίως από υπολογισμό και υποταγή μπροστά στον ισχυρό κυρίαρχο. Κι όμως η οφειλή της ανθρωπότητας στους βαρβάρους Άραβες είναι τεράστια. Γιατί αυτός ο πολεμόχαρος λαός παρουσίασε το μοναδικό φαινόμενο να συνδυάζει τη ρώμη με τη δίψα της μαθήσεως, το σπάνιο συνδυασμό να στρατηγεύεται από σοφούς και να διοικείται από φιλοσόφους. Οι Χαλίφες των Αράβων ήταν μεγάλες φυσιογνωμίες φωτισμένων ανθρώπων που γνώριζαν να εκτιμούν τη μάθηση και να σέβονται τη σοφία. Όταν ο Καλίφης Ελ Μαρούν, ο Λουδοβίκος XIV των Αράβων, νίκησε το Μιχαήλ III αυτοκράτορα των Βυζαντινών, έβαλε πρώτο όρο στη συνθήκη ανακωχής την υποχρέωση των Βυζαντινών να παραδώσουν από ένα αντίγραφο κάθε ελληνικού των βιβλίου στους Άραβες. Έτσι στην πρωτεύουσα του Βαγδάτη, την οποία ίδρυσε το 762 ο προκάτοχός του Αλ Μανζόρ, κυκλοφόρησε το 813 η πρώτη μετάφραση των στοιχείων του Ευκλείδη. Οι Άραβες δεν δημιούργησαν επιστήμη. Αλλά κανείς λαός δεν μπορεί να καυχηθεί ότι παρουσίασε ποτέ μεγαλύτερη ικανότητα μετουσίωσης και αφομοίωσης όσην παρουσίασαν οι Άραβες σοφοί. Ο τεράστιος τίτλος τιμής των Αράβων είναι ότι κατόρθωσαν να περισώσουν για τις επερχόμενες γενεές τον ανεκτίμητο πλούτο της ελληνικής σοφίας. Δεν υπάρχει Άραβας Αρχιμήδης, ούτε Ίππαρχος ούτε Ιπποκράτης. Κι όμως τρεις

αιώνες μετά το θάνατο του Προφήτη, η Αραβική γλώσσα ήταν η γλώσσα των επιστημών, η πόλη της Κορδούης αριθμούσε ένα εκατομμύριο κατοίκους, διέθετε 80 σχολεία και μια βιβλιοθήκη με 600.000 τόμους.

Με τους Άραβες η Επιστήμη σημειώνει άλματα. Ο ιατρός Ραζέ (850-923) περιγράφει πρώτος την ευλογία και τη βρογχοκήλη. Ο Αβίκεννος, χαρακτηριζόμενος σαν πρίγκηπας της Ιατρικής (980-1037), κατακτά τέτοια φήμη, ώστε ένας βασιλιάς της Καστίλλης, αν και εχθρός καταφεύγει στην Κορδούη για να θεραπευθεί. Ο Αβερρόης γίνεται διάσημος στους χριστιανικούς λαούς, γιατί χάρις σε αυτόν γνώρισαν τον Αριστοτέλη. Τέλος ο Γκεμπέρ αναδεικνύεται πατέρας της Αλχημείας. Οι έρευνές του, αν δεν κατάληξαν στην ανακάλυψη της φιλοσοφικής λίθου, οδήγησαν όμως στη γνώση του θειϊκού οξέος.

Διάδοχοι των τελευταίων Ελληνοαλεξανδρινών, οι Άραβες κληρονόμησαν και τις προλήψεις εκείνων. Μετά την Αλχημεία καλλιέργησαν την Αστρολογία. Οι Χαλίφες ίδρυσαν τεράστια αστεροσκοπεία για να πληροφορούνται από την πορεία των άστρων το πεπρωμένο τους. Αλλά παράλληλα με την Αστρολογία αναπτύχθηκε και η Αστρονομία. Έτσι υπολογίσθηκε η διάρκεια του έτους, και μετρήθηκε η περίμετρος της γης κατά τη μέθοδο του Ερατοσθένη. Ο μεγάλος Άραβας αστρονόμος Αλβατένι υπήρξε άξιος συνεχιστής του Πτολεμαίου και είναι εκείνος που πρώτος αντικατέστησε τα τόξα των γωνιών με τα ημίτονα και συνημίτονα, θεμελιώνοντας έτσι την Τριγωνομετρία. Την ίδια περίπου εποχή έδρασε και ο μεγάλος φυσικός Αλαζίν (96x -1039), ο οποίος στην Οπτική του περιγράφει τους νόμους της ανακλάσεως και αφήνει να εννοηθεί ότι δεν του ήσαν άγνωστοι και οι νόμοι της ανακλάσεως(!).

Αλλά θα ήταν άδικο να υποστηρίξει κανείς ότι η αραβική σοφία προέρχεται μόνο από τα ελληνικά κείμενα. Ο διψαλέος αυτός λαός απορρόφησε και μετουσίωσε σ' ένα κοχλάζον χωνευτήριο ό,τι αποτελούσε την ανθρώπινη γνώση της εποχής του. Έτσι βρίσκουμε με αραβικό ένδυμα πολλά στοιχεία που αποτελούν προσφορά των Ινδικών και Βαβυλωνιακών λαών. Το μηδέν και το δεκαδικό σύστημα αποτελούν Ινδική συμβολή. Η Άλγεβρα είναι έργο των Βαβυλωνίων. Αλλά θα ήταν άδικο να υποστηρίξει κανείς ότι τα ευρήματα αυτά έμειναν νεκρά στα χέρια των ακαταπόνητων Αράβων ερευνητών ή ακόμη ότι δεν πήραν μια καινούργια ευρύτητα και ένα πλατύτατο πεδίο εφαρμογής απ' αυτούς.

Οι επιστήμονες του Ισλάμ κατέκτησαν με τη συμβολή τους αθάνατους τίτλους ευγνωμοσύνης όλων των μεταγενέστερων γενεών. Η παρουσία των στην Ευρώπη μια σκοτεινή εποχή, όπου οι λαοί της αγωνιούσαν κάτω από την απειλή του έτους 1000 που εθεωρείτο σαν έτος συντελείας του κόσμου, δημιούργησε τις απαραίτητες συνθήκες για την Αναγέννηση. Αν η λαμπρή αυτή περίοδος άργησε να ανατείλει, δεν φταίνε γι' αυτό οι Άραβες σοφοί. Δεν μπορούν όλες οι θρησκείες να μεταδίδουν την ίδια πνοή στους πιστούς των, όπως η θρησκεία του Ισλάμ...